

ISSN 1392–6195 (print)
ISSN 2029–2058 (online)
JURISPRUDENCIJA
JURISPRUDENCE
2010, 4(122), p. 135–152.

EUROPOS VYKDOMOJO RAŠTO PROCEDŪROS ĮGYVENDINIMAS – LIETUVOS PATIRTIS

Laura Gumuliauskienė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Civilinio proceso katedra
Ateities g. 20, LT–08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 2714 593
Elektroninis paštas gumuliauskiene@mruni.eu

Pateikta 2010 m. spalio 18 d., parengta spausdinti 2010 m. gruodžio 10 d.

Anotacija. Straipsnyje analizuojamas penkerius metus Europos Sąjungoje galiojančio 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004, įgyvendinimas bei vieningo teismų sprendimų vykdymo *be exequatur* procedūros teisinis reglamentavimas Lietuvos civilinio proceso teisėje. Reglamentas Lietuvoje įgyvendintas 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymu. Straipsnyje pateikiama detali šio įstatymo septintojo skirsnio, skirto Europos vykdomojo rašto procedūros perkėlimui į Lietuvos civilinio proceso teisę, analizė, nurodomos teisinio reglamentavimo spragos, įstatymų leidėjo nenuoseklumas bei pateikiami siūlymai dėl galiojančio teisinio reglamentavimo tobulinimo.

Reikšminiai žodžiai: Europos vykdomasis raštas, *exequatur*, teismo sprendimų vykdymas Europos Sąjungoje, savitarpio pripažinimo principas.

Įvadas

Teisės doktrinoje pripažįstama, kad šiuo metu pasaulinėje praktikoje žinomi du užsienio teismų sprendimų įvykdymo kitoje valstybėje mechanizmai¹. Pirmasis būdas – tai *exequatur* procedūra, paremta užsienio teismo sprendimo kontrole valstybėje, kurioje jis turi būti vykdomas². Antras būdas – tai užsienio valstybės teismo sprendimo vykdymas tokia pat tvarka, kaip yra vykdomi tos valstybės nacionalinių teismų sprendimai, nesuteikiant tokiam sprendimui teisinės galios vykdančiosios valstybės teritorijoje kokiu nors nacionaliniu aktu, t. y. be *exequatur* procedūros.

„Europos civilinio proceso teisė tarnauja keturių pagrindinių Europos Sąjungos laisvių įgyvendinimui. Taip pat kaip prekės, kapitalas ir paslaugos, turi laisvai cirkuliuoti ir teismų sprendimai.“³ Vienas iš svarbiausių 1999 m. spalio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybos metu patvirtintos Tamperės programos⁴ prioritetų – abipusio pripažinimo principas yra viso teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose Europos Sąjungoje (toliau – ES) pagrindas. 2000 m. lapkričio 30 d. Teisingumo ir vidaus reikalų taryba patvirtino priemonių, skirtų abipusio sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo principui įgyvendinti, programą⁵ (toliau – Priemonių programa), kurios galutinis tikslas – visiškai panaikinti *exequatur* procedūrą tarp ES valstybių narių.

Kaip nurodo V. Nekrošius, pirmasis žingsnis šia linkme buvo žengtas 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos Reglamentu dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo (EB) Nr. 44/2001⁶ (toliau – Briuselio I reglamentas), kuriame įtvirtinamas automatinio sprendimo pripažinimo principas pirmajame etape. Antrasis, jau daug ryžtingesnis žingsnis – tai 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos Reglamente dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančiame Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, (EB) Nr. 2201/2003⁷ (toliau – Briuselio IIa reglamentas), įtvirtintas atsiskyrimas *exequatur* procedūros bylose dėl vaiko grobimo ir bendravimo teisių⁸.

Nors Bendrijos teisėje iš esmės nėra bendrų privalomų nuostatų dėl teismų sprendimų vykdymo, šiuo atžvilgiu 2001 m. spalio 4–5 d. Maskvoje vykusios Europos teisin-

- 1 Nešatajeva, T. N. *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo i mezhdunarodnyj grazhdanskij process* [International Private Law and International Civil Procedure]. Moskva: Gorodec, 2004, s. 527.
- 2 Plačiau apie užsienio teismų sprendimų pripažinimą žr. Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
- 3 Schmidt, U. *Europäisches Zivilprozessrecht in der Praxis*. München: Verlag C.H. Beck, 2004, p. 1.
- 4 Tampere European Council – Presidency Conclusions. 16/10/1999. Official number 2001/99 [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.consilium.europa.eu/cms3_Applications/applications/search/newsDoc-Details.asp?cmsid=650&dockey=59122&dockeylang=EN&lang=EN>.
- 5 [2001]. OL, C 12.
- 6 [2001]. OL, L 12.
- 7 [2003]. OL, L 338.
- 8 Nekrošius, V. *Der Europäische Vollstreckungstitel (EVT) – Ziele und Umsetzungsschwierigkeiten. Tarpautinės mokslinės-praktinės konferencijos „Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis“, skirtos profesoriaus dr. Stasio Vėlyvio 70 metų jubiliejui paminėti, vykusios 2008 06 05–06 Vilniuje, mokslinių straipsnių rinkinys*. Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008, p. 238.

gumo ministrų 24-osios konferencijos metu buvo priimta Rezoliucija Nr. 3 „Dėl bendros pozicijos ir priemonių siekiant veiksmingo teismų sprendimų vykdymo“⁹, kurioje sakoma, kad tinkamas, veiksmingas ir efektyvus teismo sprendimų vykdymas yra be galo svarbus valstybėms, kurios siekia sukurti, įgyvendinti ir tobulinti stiprią ir gerbiama teismų sistemą. Be to, Europos Tarybos Ministrų komitetas 2003 m. rugsėjo 9 d. 851-ajame ministrų pavaduotojų susitikime priėmė Ministrų komiteto rekomendaciją Nr. Rec (2003)17 valstybėms narėms „Dėl teismo sprendimų vykdymo“¹⁰, kurioje valstybių narių vyriausybėms, be kita ko, rekomenduota palengvinti veiksmingą ir ekonomiškai rentabilų teismo sprendimų bei kitų teisminių ar neteisminių vykdytinų dokumentų vykdymą.

2004 m. lapkričio 4–5 d. vykusiam susitikime Europos Vadovų Taryba priėmė Hagos programą¹¹, kurios pagrindiniu prioritetu tapo nuolatinis minėtos Priemonių programos įgyvendinimas, siekiant ją užbaigti iki 2011 m., nors išlieka abejojančiųjų, ar iki nurodyto termino – 2011 m. ES pavyks visiškai atsisakyti *exequatur* procedūros¹².

2004 m. balandžio 21 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004¹³ (toliau – Reglamentas). Pagrindinis šio ES teisės akto tikslas buvo pradėti įgyvendinti Priemonių programos pirmąjį etapą, t. y. panaikinti *exequatur* procedūrą ES valstybėms narėms tarpusavyje vykdant teismų sprendimus. Kai kurių autorių nuomone, Reglamentas turėjo paskatinti laisvą užsienio teismų sprendimų judėjimą Europos teisingumo erdvėje¹⁴.

Tiesa, tiesioginis užsienio teismų sprendimų vykdymas be *exequatur* procedūros užsienio teisėje buvo žinomas ir anksčiau. Pavyzdžiui, tiesioginis priverstinis tam tikrų teismų sprendimų vykdymas be būtinybės gauti išankstinį Anglijos teismo sprendimą Jungtinėje Karalystėje buvo leidžiamas jau nuo 1868 m. Įstatymu dėl teismo sprendimų papildymo (*The Judgements Extension Act*), vėliau – 1920 m. Įstatymu dėl teisingumo nukreipimo (*The Administration of Justice Act*) ir 1933 m. Įstatymu dėl savitarpio teismų sprendimų vykdymo (*The Foreign Judgment (Reciprocal Enforcement) Act*)¹⁵.

9 Rezoliucija Nr. 3 „Dėl bendros pozicijos ir priemonių siekiant veiksmingo teismų sprendimų vykdymo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <[http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Conferences_and_highlevel_meetings/European_Ministers_of_Justice/2001\(Moscow\)Resolution3.asp](http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Conferences_and_highlevel_meetings/European_Ministers_of_Justice/2001(Moscow)Resolution3.asp)>.

10 Ministrų komiteto rekomendacija Nr. Rec (2003)17 valstybėms narėms „Dėl teismo sprendimų vykdymo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/operation_of_justice/enforcement_of_judgments/2003r17.pdf>.

11 Briuselio Europos Tarybos pirmininkaujančios valstybės narės išvados. 2004 m. lapkričio 4–5 d. Oficialus Nr. 14292/1/04 REV 1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/LT/ec/82546.pdf>.

12 Kreuzer, K. *Zu stand und Perspektiven des Europäischen Internationalen Privatrecht – Wie europäisch soll das Europäische Internationale Privatrecht sein?* *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*. Band 70 (2006), Heft 1 (Januar), p. 31.

13 [2004]. OL, L 143.

14 Burgstaller, A.; Neumayr, M. *Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen*. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 5: 179–220, 179.

15 Plačiau žr. Wolff, M. *Private International Law. Mezhdunarodnoe chastnoe pravo*. Moskva: Gosudarstvennoe izdatelstvo inostrannoj literatury, 1948, p. 299–301.

Šiuo metu užsienio teismų sprendimų vykdymo be pripažinimo procedūros galimybių numatyta ne tik ES erdveje. Pavyzdžiui, valstybių, kurios yra 1992 m. Kijevo susitarimo dėl ginčų, susijusių su ūkine veikla, sprendimo tvarkos dalyvės, teismo ar arbitražo sprendimai, nesant atsakovo prieštaravimo, priverstinai gali būti vykdomi supaprastinta tvarka, t. y. be *exequatur* 'os išdavimo. Panaši supaprastinta užsienio valstybės teismų sprendimų vykdymo tvarka nustatyta ir 2001 m. Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos susitarime dėl Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos arbitražinių teismų^{16*} teisminių aktų tarpusavio vykdymo¹⁷.

Taigi, penkerius metus tarp ES valstybių narių galiojanti Europos vykdomojo rašto procedūra nėra absoliuti naujovė pasaulinėje teisinėje praktikoje, tačiau tai iš esmės pirmoji tokio pobūdžio procedūra ES ir, svarbiausia – Lietuvos teisės sistemoje, kartu tapusi iššūkiu Lietuvos įstatymų leidėjui siekiant tinkamai ją įgyvendinti.

1. Bendrieji ES teisės aktų civilinio proceso srityje įgyvendinimo Lietuvos teisėje principai

Lietuvai tapus ES valstybe nare, jos teritorijoje įsigaliojo ES *aquis communitaire*. Kadangi civilinio proceso klausimai tarp ES valstybių narių dažniausiai reglamentuojami reglamentais, kurie pasižymi tiesioginiu taikymu ir visuotiniu privalomumu, jų paprastai nelydi jokie nacionaliniai teisės aktai. Tiesioginis reglamentų taikymas išplaukia ne tik iš Lietuvos Respublikos stojimo į ES sutarties¹⁸, bet ir iš Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso¹⁹ (toliau – LR CPK) 3 straipsnio 5 dalies, kuri nustato, jog teismas, nagrinėdamas bylas, taiko ES teisės normas ir vadovaujasi ES teisminių institucijų sprendimais. Europos Bendrijų Teisingumo Teismas (toliau – EBTT) byloje *Granaria v. Produktschap voor Veevoeder*²⁰ netgi yra pasisakęs, kad kiekviena nacionalinė priemonė, tiesiogiai inkorporuojanti reglamentą į tokį teisės aktą priėmusios valstybės teisinę sistemą, yra neteisėta,

16 Rusijos Federacijoje veikia valstybiniai teismai, vadinami arbitražais, kurių kompetencijai priskirtas ūkiniu, komerciniu ginčų nagrinėjimas. Plačiau apie arbitražinių teismų kompetenciją Rusijos Federacijoje žr. *Kommentarij k Arbitražnomu processualnomu kodeksu Rossijskoj Federacij* [Commentary to the Code of Arbitral Procedure of the Russian Federation]. Vysshij Arbitražnyj Sud Rossijskoj Federacij. Moskva: Kontrakt, 1996, s. 1–3, 43–45, 446–449.

17 Plačiau apie teismų sprendimų vykdymą tarp NVS valstybių be pripažinimo procedūros žr. Nešatajeva, T. N., *supra note 1*, p. 548.

18 Belgijos Karalystės, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos sutartis dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 1–1.

19 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36–1340.

20 Case 18/72, *Granaria v. Produktschap voor Veevoeder* [1972] ECR 1163, p. 1171.

nes ji menkina reglamentų teisinį pobūdį. Valstybė gali priimti tik reglamento reikalaujamas įgyvendinimo priemones²¹.

Tačiau tiesioginis ES teisės aktų taikymas tam tikrais atvejais gali sukelti sunkumų. Todėl kai kurios valstybės turi specialius įstatymus, nustatančius ES reglamentų įgyvendinimo valstybėje tvarką. Pavyzdžiui, Vokietijoje galioja specialus įstatymas, nustatantis tarpvalstybinių sutarčių vykdymo ir ES reglamentų įgyvendinimo, pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose srityje, tvarką²². Tačiau Vokietijos teisės doktrinoje yra vienareikšmiškai nurodoma, jog įstatymas, palyginti su Briuselio reglamentų nuostatomis, turi žemesnę galią. Aiškinant šį įstatymą, reikia turėti omenyje, kad tas aiškinimas negali prieštarauti Europos civilinio proceso teisei, kaip ją aiškina EBTT²³.

Autorės nuomone, Lietuvoje, įgyvendinant ES teisės aktus civilinio proceso srityje, įstatymų leidėjui nuo pat pradžių trūko nuoseklumo. Rengiantis narystei ES, visų pirma buvo pildomas LR CPK: papildyta 801 straipsnio 1 dalis, 803 straipsnio 3 ir 5 dalys, taip pat 818 straipsnis²⁴; dviejų reglamentų, t. y. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 ir Briuselio IIa reglamento, įgyvendinimui buvo priimti specialūs įstatymai²⁵, papildę ir patį LR CPK.

Vėliau tiek keistų ir pildytų LR CPK straipsnių, tiek minėtų įstatymų nuostatos buvo perkeltos į 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymą²⁶ (toliau – Įgyvendinimo įstatymas). Deja, įstatymų leidėjas, išsikėlęs ambicingą tikslą sukurti kartinį įstatymą, jo tinkamai neįgyvendino, o tik mechaniškai perkėlė į vieną teisės aktą jau galiojusias įstatymo nuostatas, net nepasivarginęs ištaisyti per daugiau kaip ketverius narystės ES metus išryškėjusius teisinio reglamentavimo netobulumus, o kai kurias nuostatas netgi užmiršo perkelti (pvz., LR CPK 801 str. 1 d., 803 str. 3 d.)²⁷.

21 Plačiau žr. Cairns, W. *Europos Sąjungos teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 1999, p. 103–104.

22 *Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Verordnungen der Europäischen Gemeinschaft auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen (AVAG) vom 19. Februar 2001 (BGBl I S 288)* [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.bundesrecht.juris.de/avag_2001/BJNR028810001.html>.

23 Plačiau žr. Kropholler, J. *Europäisches Zivilprozessrecht*. Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wissenschaft GmbH, 2005, p. 448.

24 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 1, 42, 62, 801, 803 straipsnių pakeitimo ir papildymo, LX skyriaus ketvirtojo, penktojo ir šeštojo skirsnių pavadinimų pakeitimo, LX skyriaus papildymo septintuoju skirsniu ir kodekso papildymo priedu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 72–2494.

25 Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 58–2005; Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, įgyvendinimo. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 58–2004.

26 Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 137-5366.

27 Plačiau apie Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimą žr.: Asser, D., et al. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 46–57.

2. Europos vykdomojo rašto procedūros įgyvendinimas Lietuvoje

Reglamentas į Lietuvos nacionalinę teisę buvo inkorporuotas išimtinė tvarka, t. y. 2005 m. balandžio 21 d. Lietuvos Respublikos įstatymu dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo (toliau – Reglamento įgyvendinimo įstatymas), kurio nuostatos vėliau perkeltos į Įgyvendinimo įstatymą.

Pats Reglamentas (preambulės 19 punktą) neįpareigoja valstybių narių nacionalinės teisės aktų pritaikyti jame nustatytiems minimaliems procedūriniais reikalavimams, tik „[...] įtvirtinant taisyklę, jog Europos vykdomasis raštas vykdomas tokia pačia tvarka, kaip ir vykdymo valstybės teismo išduotas vykdomasis raštas. Reglamentas tik reikalauja, kad atitinkamas nacionalinis procesas atitiktų tam tikrus minimalius reikalavimus [...]“²⁸

Įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalis visų pirma papildo LR CPK, nustatydamą, kad be LR CPK 587 straipsnyje nurodytų vykdomųjų dokumentų, Lietuvos civilinio proceso teisės prasme vykdomuoju dokumentu taip pat yra ir Europos vykdomasis raštas. Be to, Europos vykdomajam raštui netaikomi bendrieji LR CPK 648 straipsnyje nustatyti turinio reikalavimai vykdomiesiems raštams.

Įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnio 3 dalis papildoma LR CPK 584 straipsnio 1 dalimi, nurodant, jog vykdytiniais dokumentais yra laikomi teismo sprendimai, teismo patvirtintos taikos sutartys, autentiški dokumentai, dėl kurių išduotas Europos vykdomasis raštas. Papildyti LR CPK nustatytą vykdytinų dokumentų sąrašą leidžia ir LR CPK 584 straipsnio 2 dalies 2 punktas, numatantis, jog pagal LR CPK VI dalyje numatytas taisykles taip pat vykdomi kiti institucijų ir pareigūnų sprendimai, kai tarptautinėmis sutartimis ir įstatymais nustatytas jų vykdymas civilinio proceso tvarka. Tiesa, šio straipsnio formuluotė Europos vykdomojo rašto procedūros ir Įgyvendinimo įstatymo atžvilgiu kiek ydinga, kadangi reikalauja, jog tokių sprendimų vykdymo tvarką nustatytų „tarptautinės sutartys ir įstatymai“, t. y. būtini abu teisiniai pagrindai, tuo tarpu Europos vykdomojo rašto vykdymo tvarką Lietuvos civilinio proceso teisėje nustato tik įstatymas ir ES teisės aktas²⁹. Tačiau šią įstatymų koliziją galima išspręsti, remiantis LR CPK 1 straipsnio 4 dalies nuostata, leidžiančia, įgyvendinant ES teisės aktus, kituose įstatymuose nustatyti kitas sprendimų vykdymo taisykles, nei numato šis kodeksas. Vykdomųjų dokumentų išdavimo sąlygas, jų sampratą bei reikšmę Lietuvos civilinio proceso teisėje, taip pat užsienio teismų sprendimų, tiesiogiai vykdytinų Lietuvos Respublikoje, vykdymo ypatumus, Europos vykdomojo rašto kaip priverstinai vykdytino vykdomojo dokumento, reikšmę bei su tuo susijusią problematiką analizuoja ir kiti autoriai (pvz., E. Stauskienė, V. Višinskis)³⁰.

28 Nekrošius, V., *supra note 8*, p. 239–240.

29 Vienos autorių nuomonės dėl ES teisės vietos nacionalinių valstybių narių ir tarptautinės teisės sistemose nėra, tačiau iš esmės pripažįstama, jog ES *aquis communautaire* nėra tarptautinės teisės kategorija.

30 Plačiau žr. Višinskis, V.; Stauskienė, E. Teismo išduodami vykdomieji dokumentai. *Jurisprudencija*. 2007, 11(101): 58–65.

Kaip matyti iš Reglamento terminų bei sąvokų analizės, Įgyvendinimo įstatyme vartojama neteisinga terminija. Reglamento 5 straipsnyje nurodyta, kad Europos vykdomuoju raštu pripažįstamas teismo sprendimas, o 20 straipsnio 2 dalies b punkte nurodyta, jog vykdyti pateikiamas ne pats Europos vykdomasis raštas, bet jo pagrindu išduotas Europos vykdomojo rašto pažymėjimas. Aiškinamajame rašte dėl Reglamento įgyvendinimo įstatymo projekto³¹ (toliau – Aiškinamasis raštas) buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad reglamente dėl Europos vykdomojo rašto vartojamos dvi sąvokos: Europos vykdomasis raštas ir Europos vykdomojo rašto pažymėjimas, tačiau taip pat klaidingai nurodyta, jog abi šios sąvokos reiškia tą patį dokumentą ir neva todėl Projekte vartojama viena sąvoka – Europos vykdomasis raštas³².

Taigi, vykdytinu dokumentu Lietuvos civilinio proceso teisėje pagal Reglamento terminiją turėtų būti kitos ES valstybės narės teismo sprendimas, teismo patvirtinta tautos sutartis ar autentiškas dokumentas, pripažintas Europos vykdomuoju raštu, arba tiesiog pats Europos vykdomasis raštas. Tuo tarpu vykdomuoju dokumentu yra nustatytos formos Europos vykdomojo rašto pažymėjimas, patvirtintas kaip Reglamento priedas.

Be to, Įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnio 4 dalis, numatanti, jog vykdyti Lietuvoje pateikiamas Europos vykdomasis raštas ar jo kopija, t. y. pats teismo sprendimas, apskritai nesuderinta su Reglamento 20 straipsnio 2 dalimi, kuria remiantis kitoje ES valstybėje narėje vykdymui turi būti pateikiami: 1) teismo sprendimo kopija, 2) Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopija ir, jei būtina, 3) Europos vykdomojo rašto pažymėjimo vertimas. Nepaisant to, kad suinteresuoti asmenys ir teismai gali tiesiogiai remtis Reglamento nuostatomis, toks ES teisės akto ir jį įgyvendinančio nacionalinio teisės akto neatitikimas nepateisinamas nei teisine logika, nei teisėkūros ir teisės harmonizavimo reikalavimais, iš kurių vienas – teisės aktų aiškumas.

Netikslus ir paties Reglamento 20 straipsnio 2 dalies c punkto vertimas į lietuvių kalbą. Reglamento tekste rašoma, jog, jei būtina, turi būti pateikiama „Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopija ar jo vertimas į atitinkamą kalbą“. Tai, kad vykdyti kitoje ES valstybėje narėje turi būti pateikiama Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopija, jau numato to paties straipsnio tos pačios dalies b punktas.

Reglamento tekstų kitomis kalbomis analizė leidžia spręsti, jog priimant reglamentą omenyje turėta kas kita. Tekste vokiečių kalba 20 straipsnio 2 dalies c punkte formuluojamas taip: „eine Transkription der Bestätigung als Europäischer Vollstreckungstitel oder eine Übersetzung dieser Bestätigung“, tekste anglų kalba – „a transcription of the European Enforcement Order certificate or a translation thereof“. Reglamento tekste lietuvių kalba žodis „die Transkription“ (vok.), „transcription“ (angl.) verčiamas kaip

31 Įstatymo dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukurančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų paieškos bazė [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=250834>.

32 Atsižvelgiant į tai, kad į Įgyvendinimo įstatymą iki jo įsigaliojimo galiojusio Reglamento įgyvendinimo įstatymo nuostatos buvo perkeltos be jokių pakeitimų, straipsnyje remiamasi ankstesnio įstatymo projekto aiškinamuoju raštu, siekiant atskleisti įstatymų leidėjo valią, įgyvendinant Reglamentą (EB) Nr. 805/2004.

„kopija“. Tuo tarpu išvertus žodį „*die Transkription*“ iš vokiečių kalbos³³, jis reiškia transkripciją. Anglų kalbos žodis „*transcription*“ gali būti verčiamas³⁴ kaip: 1) perrašymas, nurašymas; 2) kopija, nuorašas; 3) transkripcija, transkribavimas. Vokiečių kalbos terminų aiškinamasis žodynas³⁵ vokiečių kalbos žodį „*die Transkription*“ aiškina kaip lotynų kalbos kilmės žodį *transcriptio* (transkribavimas), t. y. kaip perteikimą kita forma. Tarptautinių žodžių žodynas³⁶ žodį transkripcija aiškina kaip kalbos elementų tikslų užrašymą specialiu raštu, vartojant dirbtines arba iš kitų abėcėlių paimtas raides, diakritinius ženklus arba kitų kalbų tikrinių vardų perteikimą savo rašto raidėmis.

Taigi, nors viena iš tarptautinio žodžio „transkripcija“ reikšmių ir gali būti kopija, tačiau akivaizdu, jog Reglamento 20 straipsnio 2 dalies c punkto kontekste transkripcija turi būti suprantama fonetine prasme, t. y. kai Europos vykdomojo rašto pažymėjime, išduotame ne lotyniško rašto rašmenimis (pvz., graikų kalba), nurodytus duomenis būtina transkribuoti vykdančiajai valstybei suprantamais lotyniško tipo rašmenimis.

Kaip matyti iš pateiktos fragmentiškos Reglamento teksto lietuvių kalba ir jo įgyvendinimo įstatymo terminų lingvistinės analizės, būtent dėl lingvistinių ir teksto aiškinimo bei interpretavimo priežasčių jo taikymas gali sukelti praktinių problemų.

Įgyvendinimo įstatymas ne tik papildo LR CPK nurodytą vykdytinų bei vykdomųjų dokumentų sąrašą, bet ir praplečia reikalavimus, keliamus teismui pateikiamų procesinių dokumentų turiniui. Be LR CPK nurodytų duomenų, kurie turi būti teismui pateikiamame procesiniame dokumente, iš Įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnio 1 dalies išplaukia, jog ieškovas (kreditorius) ieškinyje gali nurodyti, kad bus siekiama Europos vykdomojo rašto išdavimo³⁷. Tokio išankstinio teismo „perspėjimo“ apie tolesnę proceso eigą tikslas – tinkamas procesinių dokumentų įteikimas bylos nagrinėjimo metu tam, kad būtų užtikrintas minimalių reikalavimų, keliamų Reglamente teismo procesui, laikymasis. Aiškinamajame rašte buvo nurodyta, kad „Reglamentu nesiekama harmonizuoti nacionalinės teisės, todėl procesiniai dokumentai ir toliau bus įteikiami nacionalinėje teisėje numatytais įteikimo būdais. [...] Kadangi ne visi nacionalinėje teisėje numatyti procesinių dokumentų įteikimo būdai atitinka Reglamentu nustatytus minimalius reikalavimus procesui, Projekte reglamentuojama teismo pareiga tais atvejais, kai ieškinyje [...] ieškovas (kreditorius) papildomai nurodo, kad bus siekiama Europos vykdomojo rašto išdavimo, nagrinėjant bylą procesinius dokumentus įteikti LR CPK numatytais ir Reglamento 13–15 str. reikalavimus atitinkančiais procesinių dokumentų įteikimo būdais. [...] Informacija apie ketinimą ateityje siekti Europos vykdomojo rašto

33 Križinauskas, J.; Smagurauskas, S. *Vokiečių-lietuvių kalbų žodynas. Deutsch – litauisches Wörterbuch*. 3-asis leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003, p. 959.

34 Piesarskas, B. *Didysis anglų-lietuvių kalbų žodynas. The English – Lithuanian dictionary*. 7-asis leidimas. Vilnius: Alma littera, 2007, p. 987.

35 *DUDEN Deutsches Universalwörterbuch*. Mannheim, Wien, Zürich: Duderverlag, 1989, p. 1550.

36 Bendorienė, A., et al. *Tarptautinių žodžių žodynas. 3-asis pataisytas leidimas*. Vilnius: Alma littera, 2001, 2003, 2004, p. 752.

37 Pagal jau išnagrinėtą Reglamento terminologiją, Įgyvendinimo įstatymo 3 str. atitinkamai turėtų būti formuluojamas taip: „[...] bus siekiama teismo sprendimo pripažinimo Europos vykdomoju raštu“ arba „[...] bus siekiama Europos vykdomojo rašto pažymėjimo išdavimo“.

išdavimo teismui reikalinga tik tam, kad procesas vyktų laikantis Reglamente numatytų minimalių proceso reikalavimų [...]“

Toks Projekto iniciatorių aiškinimas kelia abejonių dėl keleto priežasčių. Visų pirma, tiek iš Įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnio 1 dalies formuluotės, tiek iš Aiškinamojo rašto matyti, kad ieškovas (kreditorius) gali, bet neprivalo nurodyti, kad vėliau bus siekiama pasinaudoti Europos vykdomojo rašto procedūra. Tai lyg ir paliekama ieškovo diskrecijai, tačiau ieškovo pasirinkimas jokių būdu neatleidžia teismo nuo pareigos laikytis tinkamo dokumentų įteikimo pagal LR CPK ir ES teisės aktų nustatytą procedūrą. Taip pat jei ieškovas ir nenurodys, kad vėliau sieks pasinaudoti Europos vykdomojo rašto procedūra, tai neužkerta jam kelio ateityje kreiptis dėl teismo sprendimo pripažinimo Europos vykdomuoju raštu, jei tik pats jo pareikštas reikalavimas atitinka Reglamente nustatytus kriterijus.

Įstatymų leidėjas kartu bando reglamentuoti situaciją, kai nebuvo nurodyta, kad ieškovas sieks teismo sprendimo pripažinimo Europos vykdomuoju raštu. Įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad tokiais atvejais „Europos vykdomasis raštas gali būti išduodamas Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkte numatytose bylose³⁸, taip pat kitose bylose, jeigu jose procesiniai dokumentai buvo įteikti Reglamento 13–15 straipsnių reikalavimus atitinkančiais procesinių dokumentų įteikimo būdais. Tačiau visiškai neaišku, kodėl Įgyvendinimo įstatymas siaurina atvejus, kai teismo sprendimas gali būti pripažintas Europos vykdomuoju raštu.

Visų pirma, kaip jau minėta, nenurodymas to, kad bus siekiama Europos vykdomojo rašto procedūros, neatleidžia teismo nuo pareigos laikytis tiesiogiai galiojančių ir veikiančių ES teisės aktų. Antra, nacionalinis įstatymas nustato didesnius reikalavimus tam, kad asmuo galėtų pasinaudoti Europos vykdomojo rašto procedūra, nei pats Reglamentas, o tai reiškia, kad pabloginama kreditoriaus, kuris gali remtis tiesiogiai Reglamento nuostatomis, padėtis. Trečia, Reglamentas numato galimybę ištaisyti minimalių reikalavimų nesilaikymą ir teismo sprendimą pripažinti Europos vykdomuoju raštu, net jei ir dokumentai atsakovui (skolininkui) buvo įteikti nesilaikant šiame Reglamente nustatytų reikalavimų (18–19 str.). Todėl ir nacionalinis Įgyvendinimo įstatymas Europos vykdomojo rašto procedūros galimybę turėtų sieti su Reglamente nustatytomis minimaliomis sąlygomis bei jų nesilaikymo atitaisymo galimybėmis, o ne su vienu neaiškiais kriterijais remiantis pasirinktu atveju. Manome, kad Įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies formuluotė būtų logiška, jei ji būtų išdėstyta taip: „Tais atvejais, kai šio straipsnio 1 dalyje numatyta informacija teismui nebuvo nurodyta *ir procesiniai dokumentai atsakovui buvo įteikti pažeidžiant Reglamento 13–17 straipsnių nustatytus minimalius reikalavimus, teismo sprendimas gali būti pripažintas Europos vykdomuoju raštu Reglamento 18–19 straipsnių numatytais atvejais ir sąlygomis.*“

Materialinės teisės pagrindus, kai Europos vykdomojo rašto pažymėjimas gali būti ištaisomas arba panaikinamas, nustato pats Reglamentas, o procedūrinės ištaisymo ir panaikinimo taisyklės pagal *lex fori* principą palieka nustatyti kiekvienos valstybės na-

38 Reglamento 3 str. 1 d. a p.: „Jei skolininkas, pripažinimu ar susitarimu, kurį pripažino teismas arba kuris buvo sudarytas prieš teismą procesinių veiksmų metu, aiškiai sutiko su juo“ (t. y. su jam pareikštu reikalavimu).

rės proceso teisei. Lietuvos teismo išduoto Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymo ir panaikinimo tvarką nustato Įgyvendinimo įstatymo 16 straipsnis. Šio straipsnio 1 dalyje numatyta, jog kai dėl rašybos ar kitokios klaidos Europos vykdomasis raštas neatitinka teismo sprendimo, ištaisant Europos vykdomąjį raštą *mutatis mutandis* taikomos LR CPK 648 straipsnio 6 dalies nuostatos. Taigi, Įgyvendinimo įstatymas ne tik nustato procedūrą, bet ir bando atkartoti Reglamento 10 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytą Europos vykdomojo rašto pažymėjimo (ne paties Europos vykdomojo rašto) ištaisymo pagrindą. Toks ES teisės akto nuostatų perkėlimas visų pirma prieštarauja ES teisės aktų įgyvendinimo valstybių narių nacionalinėje teisėje principams ir kaip klasikinis pavyzdys atspindi EBTT nuogastavimą dėl ES teisės aktų nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę. Įgyvendinimo įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje visiškai pakaktų nuorodos į Reglamento 10 straipsnio 1 dalies a punktą, kaip tai yra padaryta Įgyvendinimo įstatymo to paties straipsnio 2 dalyje, nustatant Europos vykdomojo rašto pažymėjimo panaikinimo tvarką. Neaišku, kodėl įstatymų leidėjas nesilaiko nuoseklumo, įgyvendindamas tą patį teisės aktą.

Vadovaujantis Reglamento 10 straipsnio 1 dalies a punktu, Įgyvendinimo įstatymo 16 straipsnio 1 dalimi ir LR CPK 648 straipsnio 6 dalimi, Lietuvos teismo išduotą Europos vykdomojo rašto pažymėjimą suinteresuoto asmens pareiškimu ištaiso jį išdavęs teismas. Tačiau tai, kad ištaisyti Europos vykdomojo rašto pažymėjimą yra kompetingas jį išdavęs kilmės valstybės teismas, išplaukia iš paties Reglamento, todėl Įgyvendinimo įstatymo nuoroda į LR CPK 648 straipsnio 6 dalį yra perteklinė ir gali būti reikšminga tik aiškinant asmenų, galinčių paduoti prašymą dėl Europos vykdomojo rašto ištaisymo, ratą.

Spręsti klausimą dėl Europos vykdomojo rašto pažymėjimo panaikinimo Reglamento 10 straipsnio 1 dalies b punkto pagrindu Įgyvendinimo įstatymas taip pat paveda jį išdavusiam teismui, nors tai taip pat plaukia iš paties Reglamento. Be to, ydinga ir pati Įgyvendinimo įstatymo 16 straipsnio 2 dalies formuluotė, kad Reglamento 10 straipsnio 1 dalies b punkto numatytu atveju, t. y. jei Europos vykdomojo rašto pažymėjimas buvo išduotas aiškiai neteisėtai, teismas nutartimi panaikina arba atsisako panaikinti Europos vykdomojo rašto pažymėjimą. Abejotina, ar esant Reglamente nurodytam Europos vykdomojo rašto panaikinimo pagrindui teismas galėtų atsisakyti jį panaikinti.

Spręsti klausimą dėl atsisakymo vykdyti kitos ES valstybės narės teismo sprendimą, pripažintą Europos vykdomuoju raštu, Įgyvendinimo įstatymo 17 straipsnio 1 dalis paveda Lietuvos apeliaciniam teismui. Detalios skolininko prašymo dėl atsisakymo vykdyti Europos vykdomąjį raštą nagrinėjimo tvarkos Įgyvendinimo įstatymas nenustato. Atsižvelgiant į tai, kad LR CPK ir Įgyvendinimo įstatymo ketvirtas skirsnis pakankamai aiškiai ir detalčiai reglamentuoja kitų ES valstybių narių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti Lietuvoje procesą, logiška būtų, jog pareiškimų dėl atsisakymo vykdyti kitų ES valstybių narių teismų sprendimus, pripažintus Europos vykdomaisiais raštais, nagrinėjimui *mutatis mutandis* būtų taikomas Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnis.

Reglamento 23 straipsnis numato vykdymo proceso pagal kitoje valstybėje narėje pateiktą Europos vykdomojo rašto pažymėjimą atidėjimo ir apribojimo galimybę.

Klausimą dėl vykdymo proceso atidėjimo ar apribojimo Reglamentas paveda spręsti vykdančiosios valstybės teismui ar kitai institucijai. Lietuvoje tai pavedama spręsti teismui ir/arba antstoliui: a) vadovaujantis Įgyvendinimo įstatymo 18 straipsnio 1 dalimi ir remiantis Reglamento 23 straipsnio a punktu, apriboti vykdymo procesą iki laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali Europos vykdomojo rašto vykdymo vietos apylinkės teismas arba antstolis; b) vadovaujantis Įgyvendinimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalimi ir remiantis Reglamento 23 straipsnio b punktu, teismo sprendimo vykdymą paskelbti sąlyginu gali Europos vykdomojo rašto vykdymo vietos apylinkės teismas; c) vadovaujantis Įgyvendinimo įstatymo 18 straipsnio 3 dalimi ir remiantis Reglamento 23 straipsnio c punktu, atidėti Europos vykdomojo rašto vykdymo procesą gali antstolis.

Kaip numato Įgyvendinimo įstatymo 18 straipsnio 4 dalis, kompetentingas teismas skolininko pareiškimus dėl vykdymo proceso apribojimo arba jo paskelbimo sąlyginu nagrinėja *mutatis mutandis* taikydamas LR CPK 593 straipsnio, reglamentuojančio pareiškimų teismui vykdymo proceso metu nagrinėjimo tvarką, nuostatas. Kokia tvarka skolininko pareiškimą dėl vykdymo proceso apribojimo arba atidėjimo nagrinėja antstolis, Įgyvendinimo įstatymas nenurodo, todėl tikėtina, jog toks pareiškimas turėtų būti nagrinėjamas *mutatis mutandis* taikant LR CPK 625 straipsnį, reglamentuojančio vykdymo veiksmų atidėjimo, vykdomosios bylos sustabdymo ir vykdomojo dokumento gražinimo tvarką, nuostatas. Todėl įstatymų leidėjui siūlytina papildyti Įgyvendinimo įstatymo 18 straipsnį nauja 5 dalimi ir išdėstyti ją taip: „Antstolis šio straipsnio 1 ir 3 dalyse nurodytą pareiškimą nagrinėja *mutatis mutandis* taikant LR CPK 625 straipsnio nuostatas.“

Reglamento 23 straipsnio a punkte minimos „apsaugos priemonės“ turi būti suprantamos kaip laikinosios apsaugos priemonės, t. y. apsaugos priemonės bei jų skyrimo mechanizmas, kuriuo siekiama garantuoti teismo sprendimo įvykdymą. Vadovaujantis LR CPK 144 straipsnio 1 dalimi, laikinąsias apsaugos priemones taiko teismas. Tikėtina jog turėdamas omenyje būtent šias LR CPK nuostatas įstatymų leidėjas ir pavedė klausimą dėl vykdymo proceso apribojimo iki laikinųjų apsaugos priemonių taikymo spręsti teismui.

Vadovaujantis LR CPK 675 straipsniu, vieną iš teismo taikomų laikinųjų apsaugos priemonių – skolininko turto areštą – vykdymo procese kaip vykdymo užtikrinimo priemonę gali skirti antstolis. Tikėtina, jog dėl šios priežasties Įgyvendinimo įstatymo 18 straipsnio 1 dalį ir atsirado antstolis. Tačiau Įgyvendinimo įstatyme nuorodų į atitinkamus LR CPK straipsnius nebuvimas apsunkina jo, o kartu ir juo įgyvendinamo ES teisės akto, taikymą. Įstatymų leidėjui siūloma papildyti Įgyvendinimo įstatymo 18 straipsnio 1 d., nurodant, kad šiuo atveju taikomos LR CPK 144–152 ir 675 straipsnių nuostatos, bei aiškiai reglamentuoti atvejus, kada skolininkas dėl vykdymo proceso apribojimo ir tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymo jo turto atžvilgiu turi kreiptis į teismą, o kada į antstolį.

Reglamento 23 straipsnio c punkte numatyta galimybė atidėti teismo sprendimo vykdymo procesą gali būti aiškinama kaip vykdymo proceso sustabdymas arba vykdymo veiksmų atidėjimas. Tai patenka į antstolio kompetenciją pagal LR CPK XLII skyrių, tačiau iš paties Įgyvendinimo įstatymo tokia išvada nekyla ir nuorodos į atitinkamus

LR CPK straipsnius nėra. Todėl tiek asmenims, besinaudojantiems Europos vykdomojo rašto procedūra Lietuvoje (konkrečiau – skolininkui, kurio atžvilgiu Lietuvoje yra pateiktas vykdyti Europos vykdomojo rašto pažymėjimas), tiek antstoliui, į kurį kreiptųsi skolininkas su pareiškimu pagal Reglamento 23 straipsnio c punktą, jo taikymas gali būti komplikuoatas.

Aptarus tik dalį Reglamento įgyvendinimo Lietuvos civilinio proceso teisėje spragų, reikia sutikti su V. Nekrošiumi, jog pasirinktas reguliavimo metodas, kai Reglamentas grindžiamas tam tikrų minimalių procesinio pobūdžio „standartų“ įtvirtinimu bei jų laikymosi kontrole, per daug laisvės palieka nacionaliniam įstatymų leidėjui ir taip sudaro palankias galimybes susiaurinti reglamento taikymo ribas iki minimumo³⁹.

3. Neginčytino reikalavimo sąvoka Lietuvos civilinio proceso teisėje

Iš Reglamento pavadinimo – „Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą“ – galima suprasti, jog šis ES teisės aktas yra skirtas tam tikriems atvejams, t. y. neginčytiniams reikalavimams. Tai atkartoja ir Reglamento 1 straipsnis bei 3 straipsnio 1 dalis.

Aiškinant lietuviško žodžio „neginčytinas“ prasnę, tai reikštų, jog reikalavimas net negali būti ginčijamas. Vokiečių kalbos žodis „*unbestreitbar*“ reiškia ne(nu)ginčijamas, nepaneigiamas⁴⁰. Anglų kalbos žodis „*uncontested*“ reiškia neginčytinas, neginčytas⁴¹. Taigi, kaip matyti iš Reglamento tekstų kitomis ES kalbomis, „neginčytino reikalavimo“ sąvoka kiek aiškesnė negu Reglamento tekste lietuvių kalba arba turi keletą reikšmių – tokiu galima suprasti reikalavimą, kuris negali būti užginčytas, paneigtas arba tiesiog nebuvo ginčytas.

Reglamento preambulės 5 punkte nurodoma, jog „sąvoka „neginčytini reikalavimai“ turėtų apimti visus atvejus, kai kreditorius, esant patvirtinimui, jog skolininkas neginčija piniginio reikalavimo pobūdžio ar masto, įgijo arba teismo sprendimą [...], arba vykdomąjį dokumentą [...]“, tačiau pačiame reglamento tekste aiškesnė „neginčytino reikalavimo“ sąvoka apibrėžimo nėra. Reglamento 4 straipsnio 2 dalyje apibrėžiama tik reikalavimo sąvoka: neginčytinu reikalavimu turi būti suprantamas reikalavimas dėl konkrečios pinigų sumos mokėjimo, kuriam sukako terminas arba kuriam teismo sprendime [...] yra nustatyta atitinkama data, o Reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodyti kriterijai, kuriems esant reikalavimas laikomas neginčytinu.

Reglamente nurodytus neginčytino reikalavimo kriterijus V. Nekrošius skirsto į dvi grupes⁴²:

39 Žr. Nekrošius, V., *supra note 8*, p. 264.

40 Goldammer, Y.; Plaušinitis, S. *Vokiečių-lietuvių kalbų žodynas teisininkams. Deutsch – litauisches Wörterbuch für Juristen*. Vilnius: TEV, 2005, p. 118.

41 Piesarskas, B. *Didysis anglų-lietuvių kalbų žodynas. The English – Lithuanian Dictionary*. 4-asis leidimas. Vilnius: Alma littera, 2002, p. 1014.

42 Nekrošius, V., *supra note 8*, p. 243.

a) kai skolininkas aktyviais veiksmais pripažįsta pareikštą reikalavimą (teismo sprendimas priimtas ieškinio pripažinimo pagrindu, taikos sutartis ir pan.), t. y. skolininkas savo aktyviais procesiniais veiksmais patvirtina, kad pareikštas reikalavimas iš tiesų egzistuoja;

b) kai skolininko pasyvumas leidžia daryti prielaidą, jog jis neginčija pareikšto reikalavimo (nepateikia atsiliepimo į ieškinį, neatvyksta į teismo posėdį ir pan.).

Įgyvendinimo įstatymas nepateikia Reglamente vartojamos „neginčytino reikalavimo“ sąvokos atitikmens Lietuvos teisėje. Tokia sąvoka nėra apibrėžiama nei LR CPK, nei civilinio proceso teisės moksle. Reglamento įgyvendinimo įstatymo aiškinamajame rašte taip pat buvo pažymima, jog galiojantys teisės aktai nenumato atskiros bylų kategorijos – neginčytinos bylos. Tai reiškia, kad neginčytino reikalavimo atitikmens nacionalinėje teisėje, remiantis Reglamente nurodytais kriterijais, turi būti ieškoma kiekvienu konkrečiu atveju. Remiantis Reglamento 6 straipsnio 1 dalimi, būtent kilmės teismas sprendžia, ar teismo sprendimas atitinka Reglamente nustatytus minimalius reikalavimus ir ar gali būti pripažintas Europos vykdomuoju raštu. Kilmės teismas *ex officio* turi patikrinti ir tai, ar reikalavimas, dėl kurio buvo priimtas teismo sprendimas, atitinka neginčytino reikalavimo kriterijus, numatytus Reglamente. Kaip tiksliai nurodo V. Nekrošius, Europos įstatymų leidėjo išėitinė pozicija apibrėžiant neginčytiną reikalavimą yra ta, kad skolininkas sąmoningai neginčija jam pareikšto reikalavimo, užimdamas pasyvią poziciją procese, kuri gali būti grindžiama tiek pareiškėjo jam pareikšto reikalavimo pripažinimu, tiek ir paprasčiausiu pareikšto reikalavimo ignoravimu⁴³.

Kaip nurodyta Reglamento įgyvendinimo įstatymo aiškinamajame rašte, neginčytinomis bylomis, vadovaujantis Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktu, laikytinos bylos, kuriose atsakovas pripažįsta ieškinį (LR CPK 140 str. 2 d.), taip pat bylos, kurios baigiamos teismo patvirtinta taikos sutartimi (LR CPK 140 str. 3 d.). Kaip nurodo V. Nekrošius, atsižvelgiant į Lietuvos teisinę bazę, Europos vykdomojo rašto pažymėjimas gali būti išduotas tik taikos sutarčių, kurias patvirtina išimtinai teisėjas, pagrindu, kadangi mūsų įstatymai nenumato atitinkamų kompetencijų kitiems teismo pareigūnams, ir tik toms taikos sutartims, kurios sudaromos civilinio proceso metu⁴⁴. Reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punkto prasme reikalavimas taip pat laikomas neginčytinu, jeigu teismo bylos nagrinėjimo metu skolininkas niekada jam neprieštaravo. Tokiomis bylomis laikytinos bylos dėl teismo įsakymo išdavimo (LR CPK XXIII skyrius), taip pat tos dokumentinio proceso (LR CPK XXII skyrius) tvarka nagrinėtos bylos, kuriose atsakovui nepateikus prieštaravimų įsiteisėja preliminarus teismo sprendimas (CPK 429 str. 6 d. 3 p.), bei bylos, kuriose, vadovaujantis CPK 142 straipsnio 4 dalimi, priimtas sprendimas už akių. Tačiau Aiškinamajame rašte pateikta analizė negali būti laikoma baigtine ir absoliučia, juo labiau kad aiškinamasis raštas neturi privalomos galios. Pavyzdžiui, be Aiškinamajame rašte nurodytų atvejų, kai reikalavimas laikytinas neginčytinu, pagal Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktą neginčytinu reikalavimu

43 Plačiau žr. Nekrošius, V., *supra note* 8, p. 240.

44 *Ibid*, p. 244.

taip pat laikytinas atvejis, kai atsakovas atsiliepiame į ieškinį nurodo, jog sutinka su ieškiniu (LR CPK 142 str. 2 d. 1 p.).

Visais atvejais Lietuvos teismas, tikrindamas, ar reikalavimas gali būti laikomas neginčytinu, autorės nuomone, turėtų patikrinti, ar šis reikalavimas atitinka pačiame Reglamente nurodytus kriterijus bei individualiai vertinti ir nagrinėti kiekvieną konkretų atvejį.

Išvados

1. Be *exequatur* procedūros kitose ES valstybėse narėse gali būti vykdomi tik nustatytus kriterijus atitinkantys teismų sprendimai civilinėse bylose, priimti kitose valstybėse narėse po 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004, įsigaliojimo. Sprendimams, neatitinkantiems Reglamente nustatytų kriterijų, ES valstybės narės tarpusavyje ir toliau taiko pripažinimo procedūrą.

2. Įgyvendinant ES teisės aktus, būtinas įstatymų leidėjo nuoseklumas. Pasirinkus vieno įstatymo koncepciją, toks įstatymas neturėtų tik akiai į vieną teisės aktą sukelti jau galiojusių teisės normų, o visų pirma reikėtų nustatyti bendrus teisinio bendradarbiavimo principus bei patobulinti ES teisės aktų civilinio proceso srityje įgyvendinimą, atsižvelgiant į jų taikymo praktiką.

3. Įstatymų leidėjui 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004, įgyvendinimą Lietuvos nacionalinėje teisėje siūloma tobulinti taip:

3.1. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnio 2 dalį pakeisti ir išdėstyti taip: „Tais atvejais, kai šio straipsnio 1 dalyje numatyta informacija teismui nebuvo nurodyta⁴⁵ ir procesiniai dokumentai atsakovui buvo įteikti pažeidžiant Reglamento 13–17 straipsnio nustatytus minimalius reikalavimus, teismo sprendimas gali būti pripažintas Europos vykdomuoju raštu Reglamento 18–19 straipsnio⁴⁶ numatytais atvejais ir sąlygomis.“

3.2. Atitinkamai papildyti Įstatymo 18 straipsnio 1 dalį, pateikiant nuorodas į taikytinas LR CPK nuostatas bei aiškiai reglamentuojant atvejus, kada skolininkas dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo procese taikymo turi kreiptis į teismą, o kada į antstolį.

45 Įstatymo 14 str. 1 d.: „Jeigu ieškinyje (pareiškime dėl teismo įsakymo išdavimo) ieškovas (kreditorius) yra papildomai nurodęs, kad bus siekiama Europos vykdomojo rašto išdavimo, teismas, nagrinėdamas bylą, procesinius dokumentus įteikia Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse numatytais ir Reglamento (EB) Nr. 805/2004 13, 14, 15 str. reikalavimus atitinkančiais procesinių dokumentų įteikimo būdais.“

46 Reglamento 18–19 str. numato minimalių reikalavimų nesilaikymo atitaisymo galimybes bei minimalius reikalavimus peržiūrai išimtiniais atvejais, kuriems esant galima teismo sprendimą pripažinti Europos vykdomuoju raštu.

Literatūra

- Asser, D., et al. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
- Belgijos Karalystės, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos sutartis dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 1–1.
- Bendorienė, A., et al. *Tarptautinių žodžių žodynas*. 3-asis pataisytas leidimas. Vilnius: Alma littera, 2001, 2003, 2004.
- Briuselio Europos Tarybos pirmininkaujančios valstybės narės išvados. 2004 m. lapkričio 4–5 d. Oficialus Nr. 14292/1/04 REV 1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/LT/ec/82546.pdf>.
- Burgstaller, A.; Neumayr, M. Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 05.
- Cairns, W. *Europos Sąjungos teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 1999.
- Case 18/72, *Granaria v. Produktschap voor Vevoeder* [1972] ECR 1163.
- DUDEN Deutsches Universalwörterbuch*. Mannheim, Wien, Zürich: Duderverlag, 1989.
- Europos teisingumo ministrų rezoliucija Nr. 3 „Dėl bendros pozicijos ir priemonių siekiant veiksmingo teismų sprendimų vykdymo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <[http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_cooperation/Conferences_and_high-level_meetings/European_Ministers_of_Justice/2001\(Moscow\)Resolution3.asp](http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_cooperation/Conferences_and_high-level_meetings/European_Ministers_of_Justice/2001(Moscow)Resolution3.asp)>.
- Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. reglamentas, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004. [2004]. OL, L 143.
- Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Verordnungen der Europäischen Gemeinschaft auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen (AVAG) vom 19. Februar 2001 (BGBl I S 288)* [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.bundesrecht.juris.de/avag_2001/BJNR028810001.html>.
- Goldammer, Y.; Plaušinitis, S. *Vokiečių-lietuvių kalbų žodynas teisininkams. Deutsch – litauisches Wörterbuch für Juristen*. Vilnius: TEV, 2005.
- Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: MRU, 2008.
- Įstatymo dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų paieškos bazė [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=250834>.
- Kommentarij k Arbitražnomu processualnomu kodeksu Rossijskoj Federacii* [Commentary

- to the Code of Arbitral Procedure of the Russian Federation]. Vysshij Arbitrazhnyj Sud Rossijskoj Federacii. Moskva: Kontrakt, 1996.
- Kreuzer, K. *Zu Stand und Perspektiven des Europäischen Internationalen Privatrecht – Wie europäisch soll das Europäische Internationale Privatrecht sein?* Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht. Band 70 (2006), Heft 1 (Januar).
- Križinauskas, J.; Smagurauskas, S. *Vokiečių-lietuvių kalbų žodynas. Deutsch–litauisches Wörterbuch*. 3-asis leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003.
- Kropholler, J. *Europäisches Zivilprozessrecht*. Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wissenschaft GmbH, 2005.
- Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 137-5366.
- Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36–1340.
- Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 1, 42, 62, 801, 803 straipsnių pakeitimo ir papildymo, LX skyriaus ketvirtojo, penktojo ir šeštojo skirsnių pavadinimų pakeitimo, LX skyriaus papildymo septintuoju skirsniu ir kodekso papildymo priedu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 72–2494.
- Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 58–2005.
- Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, įgyvendinimo. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 58–2004.
- Ministrų komiteto rekomendacija Nr. Rec (2003)17 valstybėms narėms „Dėl teismo sprendimų vykdymo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/operation_of_justice/enforcement_of_judgments/2003r17.pdf>.
- Nekrošius, V. Der Europäische Vollstreckungstitel (EVT) – Ziele und Umsetzungsschwierigkeiten. *Tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos „Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis“, skirtos prof. dr. Stasio Vėlyvio 70 m. jubiliejui paminėti, vykusios 2008 06 05–06 Vilniuje, mokslinių straipsnių rinkinys*. Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008.
- Nešatajeva, T. N. *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo i mezhdunarodnyj grazhdanskij process* [International Private Law and International Civil Procedure]. Moskva: Gorodec, 2004.
- Piesarskas, B. *Didysis anglų-lietuvių kalbų žodynas. The English – Lithuanian Dictionary*. 4-asis leidimas. Vilnius: Alma littera, 2002.
- Piesarskas, B. *Didysis anglų-lietuvių kalbų žodynas. The English – Lithuanian dictionary*. 7-asis leidimas. Vilnius: Alma littera, 2007.
- Priemonių, skirtų įgyvendinti abipusio sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo principui, programa. [2001]. OL, C 12.
- Schmidt, U. *Europäisches Zivilprozessrecht in der Praxis*. München: Verlag C.H.Beck, 2004.
- Tampere European Council – Presidency Conclusions. 16/10/1999. Official number 2001/99 [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-09-30]. <http://www.consilium.europa.eu/cms3_Applications/applications/search/newsDocDetails.asp?cmsid=650&dockey=59122&doclang=EN&lang=EN>.
- Tarybos 2000 m. gruodžio 22 d. reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo (EB) Nr. 44/2001. [2001]. OL, L 12.

Tarybos 2003 m. lapkričio 27 d. reglamente dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, (EB) Nr. 2201/2003. [2003]. OL, L 338.

Višinskis, V.; Stauskienė, E. Teismo išduodami vykdomieji dokumentai. *Jurisprudencija*. 2007, 11(101).

Wolff, M. *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo*. Private International Law. Moskva: Gosudarstvennoe izdatelstvo inostrannoj literatury, 1948.

IMPLEMENTATION OF EUROPEAN ENFORCEMENT ORDER PROCEDURE—THE LITHUANIAN APPROACH

Laura Gumuliauskienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *This article provides a study of the legal regulations of the European enforcement order and the uniform enforcement of judgments without the exequatur procedure, which have been in place between the member states of the European Union for five years already. In the Lithuanian civil procedure law it details the implementation of Regulation (EC) No. 805/2004 of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 for creating a European Enforcement Order for uncontested claims in the national law of Lithuania. The aforementioned legal act of the European Union has been implemented in Lithuania with the adoption of the Republic of Lithuania Law on the Implementation of the European Union and International Legal Acts regulating civil procedure of 13 November 2008.*

This article gives a detailed analysis of Section 7 of this rather new law, which is designated for the transposition of the European enforcement order into the Lithuanian law of civil procedure, and it provides an indication of the legal regulation gaps and inconsistencies of the legislation, also offering proposals to improve the existing legal regulation.

When judgments and judicial proceedings satisfy the set criteria, the procedure of the European enforcement order is an attractive alternative to the customary procedure of recognition of a court judgment in another EU member state. Nevertheless, one has to agree with the sceptics, who believe that the mutual recognition principle will hardly be implemented, as foreseen in the Hague Programme, and that due to the differences existing in the legal systems of the EU member states and, in particular, in their enforcement procedures, as well as due to insufficient trust in each others' legal systems and administration of justice, court judgments without the exequatur procedure will hardly ever replace the revision of judgments in the enforcing state. The application of the procedure of the European Enforcement Order in practice is rather limited and often leads to various practical difficulties for those who seek to recourse it.

Keywords: *European Enforcement Order, exequatur, enforcement of judgements in the European Union, principal of mutual recognition.*

Laura Gumuliauskienė, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros lektorė, socialinių mokslų daktarė. Mokslinių tyrimų kryptys: tarptautinis ir Europos Sąjungos civilinis procesas, užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas, tarptautinis teisinis bendradarbiavimas, tarptautinis komercinis arbitražas.

Laura Gumuliauskienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Civil Procedure, lecturer, doctor of social sciences. Research interests: international and European civil procedure, recognition and enforcement of foreign judgements, international judicial cooperation, international commercial arbitration.